

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinshemii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 14

urn:nbn:de:bsz:31-103771

ribus, praeiunxit. quarum quidem vestigia Beda 1, 2. scribit suo tempore adhuc ibi visa, infixæ à Cassibelauno: quem etiam ex Cæsare de bell. Gall. 5, 11. & Floro 3, 10, 18. f. nouimus tum imperasse Britannis. quod noto propter citatum Dionis locum. nam in eo pro *ῥοι Σουίδαυ* &c. *ἠγορησάμενοι*, legendum, *Κασσιβέλλαυ*, sic quoque paulum detorto nomine barbaro. De tribulis narrat etiam Emacinus Hist. Sarac 3, 4. Domesticum Rom. qui Halebum anno Hegiræ 351. siue Christiano 951. obsedit, habuisse quatuor milliorum millia rehentia tribulos ferreas, quos in circuitu castrarum suorum collocauerit. Quod autem has insidias à transfuga proditas vitauit Alexander, eadem felicitate vsus est, qua superioris sæculi anno 15. Sultanus Selimes, quando hostis eius Ægyptius tormentis bellicis, ea communiereat itinera, quibus hostis venturus expectabatur. Sed transfuga quidam ex castris ipsius ad Selimem se contulit, eique consilia & insidias hostium detexit. Quibus Selimes cognitis diuerso itinere copias Alcairum duxit. Leunclau. Annal. Turc.

4, 14, 2. **REPREENSOS EX FUGA**) Confer cum his Tacit. Agric. 34, 4. quos quod tandem inuenisti, non resisterunt, sed deprehensi sunt nouissimi, ideo extremo metu corpora defixere in his vestigiis &c. vter ab vtro sumpsit? nec enim, opinor, in idem incidit vterque fortuito: præsertim cum similitudinem Taciti de feris, noster quoque retulerit supra 3, 8, 10. Porro affine est illud Arrian. 1, 5, 23. de mercenariis Persarum ad Granicum: quorum agmen eodem loci ubi consistere iussum erat, suspore potius inopinati euentus, quam certa aliqua ratione se continebat.

QUOD AGROS SVOS PRERENT) Vide Berneggerum ad Justin. II, 6, 1. ubi Alexander hostem petens milites à populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerant. Adde Arr. 3, 4, 7. Nullo enim certiore iudicio, vt vere Alexander hic argumentatur, se prodit obtinendi quæ occupaueris desperatio, quam exactioibus, rapinis atque vastitatibus, quæ edi tum solent maxime, vt à festinantibus: Sic apud Plutarch. Demetrius cap. 8. cum alteram Babylonis arcium, duæ enim erant, occupauisset, & præsidio firmasset, militibus permisso vt quantum possent ex agris prædam agerent, confirmauit Seleuco regnum, quod tanquam alienum infestans, videbatur ipsi concedere. Ceterum Alexander factum illud Persarum callide detorquet in alienam interpretationem. ipse enim satis nouerat, & modo 4, 13, 23. Parmenioni confessus erat, hac ratione Persas vastatione paucorum reliqua conseruatuos esse. Idiplis consilium initio belli dederat Memnon approbante Curtio supra 3, 4, 2. Peccant id ipsum Persæ contra Cyrum minorem, apud Xenoph. *ἄναξ. Γ. Q.* Fabius Dictator bello II. Punico, Liu. 22, 11, 4. Nuper etiam Anno Chr. 1536. *Tedmalei* vii facultatem sui persequendi Osmanicis adimeret, suam ipsemet regionem vastauit, annam omnem corrupit & exussit, subditos suos passim abegit. Leunclau. Annal. Turc. Et anno sequente Franciscus I. Prouinciam ingressus Carolo V. sua vti iussit. Bellai lib. VII. Sic apud Marin. Sanutum in Secret. Fidel. Crucis 3, 13, 8. *Ad Eufraten rediit Gazanus Anno M CCCIII. & inuenit cuncta combusta germina à Soldano: & ideo, ne pabula animalibus deficerent, in Syriam transire non potuit.* Nempe velut exorto magno incendio, ne per continentia ædificia latius grassetur ignis, vel ex ruina remedium quaeritur.

4, 14, 3. **SCYTHÆ**) Nomen id suspectum Acidalio & Radero, quia Scythæ, inquit, satis noti fuerant Macedonibus. Sed idem etiam de Cadusiis possit dici, quorum & ipsorum mentio est apud vetustiores Alexandro scriptores, siquidem hoc ad rem pertineat, & sane dum ait nihil interesse, qui ab his (sic rectius, quam Acidalii ex his) Scythæ appellentur, non vult etiam ipsa nomina esse incognita, sed gentes quibus ea tribuantur. & quam late patuerit appellatio Scytharum neminem fugit, ideo præcedit, *vana ignotiarum gentium nomina.* vt nomina ipsa non sint ignota, sed gentes quibus

quibus ea induntur: quæ tamen quocunque vocabulo appellentur nihilo meliores sunt futura. Ipsæ, inquit, gentes ignotæ sunt, sed appellantur formidolosæ nominibus Scytharum atque Cadusiorum, quid hoc ad discrimen belli, quomodo appellentur, num ideo fortiores erunt si his vocentur nominibus, quam si quibusvis aliis. Hæc istorum ni fallor, mens est. Quod autem hos populos nominat, verissimam ex Arriano 3, 4, 11. causam assigno: quod eo tempore magna de his gentibus fuerit opinio, apud Asiaticos, eorumque robur haud dubie multum extulerint Persæ. legimus enim ibi fuso iam ad Arbela Darii, rumorem increbuisse, *Darium Alexandro obviam ire statuisse, deuenisse prælii fortunam experiri velle, Scythas enim & Cadusios ei auxilio venire.*

QVOD IGNOTI ESSENT) Bene sic ratiocinatur Macedo, solent enim viri fortes, Virg. *Æn.* 6, 806.

virtutem extendere factis.

& hercle raro nobilissimi in ipsis penetrationibus suis sunt, ut de se iactant Britanni in Agric. Taciti 30, 3. sed fere cum nomine dominatum quoque protulerunt. Accidit tamen, in armata quidem virtute perraro, in aliis frequentius, ut alii habeant famam, alii mercantur: & quidam *noti magis, quam nobiles sunt*, ut loquitur Seneca de benef. 3, 28, 2. Sic in libris antiquæ sapientiæ legitimæ, Iustiniano in §. 17. constitutionum de Confirm. Dig. attestante, multi fuerant & ipsis eruditissimis hominibus incogniti.

4, 14, 5. SAXA LIBRARE) Qua de causa iactus eorum non admodum longe pertingebat, multumque superabant, qui plumbeas glandes iaculabantur. Vide Brisson. de regno Pers. lib. 3. pag. 297.

IVSTA ARMA) Quorum momentum attigimus supra ad 4, 9, 2.

ILLINC PLURES STARE) Hoc sic expressit Iustinus 11, 13, 10. Darii maiorem turbam hominum esse, *vivum sibi.* Vbi vide.

4, 14, 6. NEC POSTVLARE SE) Omnibus magnis Inpp. *ra* potius quam *verba* cordi fiteri, ut Scipioni apud Liuium 28, 27, 1. & apud eundem 28, 40, 7. Fabio Maximo, Annibal, Dione teste in Excerpt. Valer. *militibus* (*ὅτι ὅταν ἰσθλαίῃ, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροῦν ἐπιγίγνται, πάντ' ἔσται ἀπὸ τῆς παρ' αὐτῶν πρῶτ' ἐπιπορεύουσι.*) similem se præstabat non in victis modo, sed etiam in periculis: primus tolerando, que ab ipsis postularet. Hinc ergo maxime solebant hortari suos: ut & Valerius Cos. apud Liu. 7, 52. *IL* *Facta mea, non dicte vos militet, inquit, sequi volo: nec disciplinam modo, sed etiam exemplum à me petere.* & Iulianus apud Marcellin. 23, 14. *Adero vobis adiuvento numinis sempiterni Imperator, & antesignanus, & confirmalis.* Philippus apud Liu. 31, 24, 3. *se intuentes pugnarent.* Andronicus apud Nicetam lib. 2. *Me sequimini paratum una vobiscum perpeti, quicquid fors dederit.* Neque enim committam, ut quisquam dicat, *Andronicum solertem esse ad verba facienda, & acuendos militum animos: sed ducent ignavum, & vltiscendi hostis rudem.* Imo & in prima acie stabo, ut decebit, & extremum agmen claudam, vbi oportuerit. Qualem quidem hortationem perspicuum est altissime penetrare militares animos. nam etiam in aliis deliberationibus, multo magis in talibus, ipse qui suadet considerandus est, adficiatne consilio periculum suum. Mutianus apud Tacit. H. 2, 76, 2. Sed & secundum Horatium

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Vnde diuine Chrysothomus in illa Act. Apost. 1, 1. *ὁ δὲ ἤρξατο Ἰησοῦς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς: Οὐδὲν διδασκαλὸς ψυχρατέρων ἐν λόγοις φιλοσοφῶντων μόνος. τῦτο γὰρ ἐστὶν διδασκαλὸς, ἀλλ' ὑποκριτὴ. Nihil doctore frigidius, qui verbis dumtaxat philosophatur: Neque enim hoc doctore est, sed histrionis.* Onofander tamen cap. 33. Strategici non absurde anonet, hactenus ostentare debere Imperatorem militibus auidè se & alacriter pericula suscipiturum, ut eorum hoc modo animos prouocet; sed ipse vix in certamen veniat &c. *Eara*

Gg

litica

litam optime componere videtur Imp. Constantius hoc moderamen inculcans Iuliano Cæf. apud Marcellin. 15, 21. *Si hostibus congregati sit necesse, fixo gradu consistere inter signiferos ipsos, audendi in tempore consideratis horiator, pugnautes accendens præcedendo curatissime.* Vide supra ad 3, 2, 1. & infra ad 7, 3, 17.

PRO SE) Hæc mutat Acidalius in *proffus*, expuncto *spondere*. Mihi nec lectio satis placet, nec correctio, illam tamen explicem, sibi nihil deponere præter gloriam ex vulneribus, quæ propter illam non sit refugiturus. & iuuent sequentia. Idem autem animi statim in pueritia habuisse memoratur. nam patri Philippo *hasta femur in Triballis transfixo, cum is evitato mortis periculo claudicationem iniquius ferret, Bono animo es pater mi, inquit, ac palam progredere et ad singulos gressus virtutis tuæ recorderis.* Plutarch. de fort. Alex. 2, 13. Multa in hunc sensum congesserunt Sauaro ad illa Sidorii Carm. 23, 75.

*in corpore fortium virorum
Laus est amplior, amplior cicatrix.*

& Dempster. in antiqu. Rosini 10, 10. Confer mores Tarquinii Prisci descriptos à Dione in Excerptis Valcl. pag. 578.

4, 14, 7. *VNDE FUGERE NON POSSENT*) Quantum sit ad fortiter pugnandum stimulus, necessitas atque desperatio, supra ad 3, 5, 7. nonnihil innuimus. Eo loco dictis adde, si placet, Forstner. in Tacit. 2, 15, 5. Thucyd. 6, 11, 17. Polyb. 15, 10. Liu. 30, 32, 3. & 21, 44, 9. Tacit. 1, 67, 2. & Viridung. ad Tacit. Agric. 33, 9.

4, 14, 9. *OCEANVS*) Indicus ad quem demum penetrauit Alex. infra 9, 9, 1. quemque hodie nauigant quotidie Lusitani & Hispani, Bataui, Britanni, multo longius progressi, quam Alex. qui auream Chersonesum, seu Malacam, Molucas & Japonas & Sinas nunquam vel vidit, vel auditione perceperit. Raderus. Eodem loco pro *domini*, malim *dominis*.

4, 14, 11. *CONIUGES ET LIBERI*) Xenophon *paud.* 4. vbi in pugna cum Creso tradit fuisse intercepta carpenta cum præstantissimis mulieribus, addit: *Nam Asiatici cum expeditiones instituunt, sic eas hodieque suscipiunt, et res maximi pretij secum sonant.* Aiunt enim, se pugnandi audiores esse, quum ea res adsint, quas sibi carissimas habent. Forte ex veteri instituto id fecerint, postquam Perfarum aciem duce Cyro trepidantem, seminarum interuentus restituit. Iustit. 1, 6, 14. Similia de maioribus nostris memorat Tacitus Germ. cap. 7. & 8. Brissonium vide de regno Pers. lib. 3. p. 312. Maximum Tyr. Dissert. XIV.

4, 14, 12. *LOCVM*) Hoc enim vel præcipue ad curam ducis pertinere expertus erat malo suo Darius. Vere Vegetius 3, 13. *Bonum ducem conuenit nosse magnam partem victoria ipsius locum, in quo dimicandum est, possidere.* Et similia præcipit Onofander strateg. cap. XXXI. Ergo Ciuilis apud Tacit. H. 5, 17, 3. similiter hortatur suos; *Qua prouideri astu ducis oportuerit, prouidisse: campos madentes, & ipsi gnauos, paludes hostibus noxias &c.* Adde Florus 2, 6, 16. n. Sallust. Iug. 49, 3. & Cæsar. de bell. Gall. 3, 23. ibi: *loca capere, item 7, 52. exposuit, quid iniquitas loci posset, quid ipse ad Auariæ sensisset &c.* de bel. Ciu. 3, 73. in quo mendum tollo, certe indico; *quod esset acceptum detrimenti, eius (fortunæ) iuri potius, quam sua culpa debere tribui: locum se tum ad dimicandum dedisse &c.* Scribam: *locum se aptum (aut tation) ad dim. legisse.* Adde supplementa mea Liu. 8, 23. vbi de Xanthippo & Regulo.

4, 14, 13. *PRIMUM IMPETVM*) Quem & Germanis tribuunt Tacit. G. 4, 2. Catos tamen excipiens. Ibid. 30, 3. & Seneca de ira 1, 11. cum Floro 3, 3, 5. & imprimis Gallis Liuus 10, 28, 4. & ceteri. Quin & secundum Iustit. 41, 2, 8. Parthi intolerantæ forent, si, quantum his impetus est, sic tanta & perseverantia esset.

AMISSO

AMISSO ACULEO) Aristoteles de hist. animal. 3, 12. testatur, apiculam si percutiat & infigat aculeum alteri, vel illi euellatur, mori: cui Menander accinit:

Κίνησον ἢ τὴν κνήμην ἢ τὸν ἄκρον ἐμμελίωσον
Κίνησον δὴ ζώητι Φίγη θνητὸν τε μέλιον.

Alii negant mori, sed torpere, & fucos fieri: Plinium 11, 17. consule. Raderus. Atque hanc opinionem præter Curtium, amplecti videtur Liviùs 23, 42, 4. eodem simili utens, & hinc absque dubitatione corrigendus: *eo ad unum modum lectum vigentem, velut iaculo emisso torpere, pro velut iaculo, inquam, scribe veluti aculeo.*

4, 14, 14. **NAM VLTIMI**) Oratorium videatur hoc, & imprudenti Curtio excidisse, dum ingenio indulget in oratione fingenda. Sane suspectum ea dubitatio facit, qui Darius scire potuerit de ordinibus auersis. Bonis enim oculis & vix humanis necesse est fuisse, qui rotam aciem visu permetiretur, & ad vltimos ordines ita penetraret, ut discrimina etiam agminum & positus eorum peruideret. Nisi si à transiugis accepisse credemus, quod solum excusando Curtio dici possit. Ac in eadem plane causa superius etiam illud est 4, 13, 13. *adhuc lymphatos ferri agique.* Dubites enim & ibi, vnde idem tam cito de formidine hostium cognouerit. Sed esto apud transfugas & exploratores Curtio perfugium. Ita tamen omnia debebant temperari, ut nihil nisi verisimile dicatur: nihil admitatur, quod vel minimam excitare suspitionem queat dubiæ veritatis. Acidalius.

4, 14, 15. **BELLO VICERIMVS**) Hanc sententiam Alexandro tribuit Modius, ad illa Liviù 9, 19, 10. *prælio victus Alexander, bello victus esset.* Item alius Vir sane doctus in notis Polit. ad Tacit. 2, 21. tanquam Curtius id hoc libro prodidisset, quod adnotare placuit propter duplex genus hominum: quorum alii leues huiusmodi hallucinationes ingenti fastu atque acerbitate exagitare solent, humanitatis oblitus; alii contra ab eiusmodi viris prolata, nulla infirmitatis humanæ memoria, ne examinata quidem, statim arripiunt, deinde vulgant: vnde secundissima fere errorum seges in his aruis.

4, 14, 16. **IMPLICATOS ERGO**) Supra ad 3, 3, 27. pleniorẽ ali- quanto huius reitractionem hic promisimus. Ergo sciendum est nimiam impedimentorum multitudinem, necessario maxima comitari incommoda. quæ res quia adhuc hodie sine cura habetur, esse potest initium grauissimæ calamitatis. Sed quoniam exemplis amplius creditur quam rationibus; ea potius proponemus; nam & iis penitus insunt causæ, & quando euentibus coniunctæ sunt efficacius persuadent. Ergo apud nostrum infra 6, 6, 15. Alexander impedimentis ignem subdidit, quippe futuris moram agminum itinerumque. Nouerat enim patrem suum Philippum, cum præda ex Scythiis redeuntem à Tribalibus opportuna loca insidentibus pene cæsum, certe grauius vulneratum fuisse. Nouerat, quid ipsi accidisset supra 4, 9, 19. quando in transitu Tigris, dum sua quisque spolia, amnis impetu prouoluta, consequi studet, maior inter ipsos quam cum amne oria luctatio est. Nouerat se ipsum contemnendo sarcinarum damnum, summam rerum tenuisse, supra 4, 15, 7. magno consilio, ut iudicat noster 4, 16, 28. Vide Iustin. 9, 3, 2. & Plutarch. de fort. Alex. 1, 13. Atque simile aliquid diu post accidit Manlio exercitum ex Gallogræcorum bello reducenti, in iisdem fere locis, in quibus & Philippus periclitatus fuerat: nam latrunculos Thracas incidens, pene cæsus, fugatus, exutus impedimentis est. Liu. 38, 40, 6. iuncto 38, 46, 5. Atminius insidiatus Cæcinæ locis opportunis ante captis non statim prorupit, sed ut hæere cæno fossisque impedimenta, turbati circum milites; incertus signorum ordo; neque tali in tempore, sibi quisque properus, & lentis aduersum imperia aures; irrumperè Germanos iubet. Tacit. 3,

cit. 1, 65, 4. est enim ut apud eundem 2, 5, 4. recte asserat Germanicus longum impedimentorum agmen opportunum ad insidias, defensionibus iniquum. Caesar. bel. Gal. 7, 66. *relictis impedimentis, sua salutis consulam.* Annibal Alpes maximo cum periculo transiit, vide Liu. 21, 33. quamquam impedimentorum magnam partem in Hispania reliquisset. Sic enim Liu. 21, 60, 7. *omnibus fere charis rebus (ne grauius impedimenta ferentibus essent) circa (scribo circa) Pyrenaeum relictis.* Eumenes quem paucissimis ducibus postpono, cum videret suos se ire implicitum impedimentis hostium, quorum diripiendorum consilium ceperant: cum apud ipsos monendo parum proficeret; clam misit ad hostes, ut impedimenta sua tuerentur, hortatus, eoque astu praue nit exitiale suorum lucrum. Polyæn. 4, 8, 5. Plutarch. Eum. cap. 17. Sed hæc indigitasse sufficiat, cum in omnibus fere antiquis atque recentibus historiis, plures occurrant pugnae, ob impedimenta male pugnata. Quin & ipsa nominis notio præfert, quid ea res habeat incommodi. Sane ad usum quotidianum sobria & frugali sarcinarum copia maxime opus est: præsertim in hostico, aut omnium rerum sterili solo. Inde merito veritus est Annibal solers Imperator, si quis alius, *ne exitum impedimentis exercitum nequicquam inuolutionem traxisset.* Liu. 21, 33, 9.

4, 14, 17. *NON CORPORA*) Macedones omnes bellis prioribus attritos, præsentem Alexandri militem peregrinum esse, non Macedonicum. Raderus.

IN PAUCITATE) Eundem in sensum Dio lib. 40. Galli ob abundantiam suorum ne sentiebant quidem si quos amisissent: contra Romani, quorum & ante numerus non ita magnus fuerat, & tunc subinde idem decredebant, facile obsidione coercerentur. Idem vult Tacit. H. 4, 28, 7. paucis ut solet verbis: *superante multitudine, & facili damno.* Liuius 2, 64, 5. *Romani, quia paucitas damno sentiendi propior erat, gradum reuulissent &c.* Idque eleganti similitudine demonstrat 22, 8, 3. *Ut in affectu corpore quamuis leuis causa magis quam valido grauior sentitur: ita quum paucis & inualidis quodcumque aduersi incidit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quæ nihil quod grauiter pati possunt, asstimandum est.* Sic Marcellin. 14, 11. *ve quo egerim corpus quassari uitam lenibus solet offensus, ita &c.* Aeneas Silius cap. 5. de Europa, in clade Varnensi: *illud exploratum est, longe plures ex Thracarum acie cecidisse, ceterum pro numero copiarum longo maius damnum Christianis illatum, ut sic (exemplo Spartanorum in Iustino 2, 11, 18.) non victi, sed vincendo fatigati, succubuerint.*

4, 14, 18. *VNUM ANIMAL*) Liuius 9, 18, 7, de eodem Alex. *Quantalibet magnitudo hominis concipiatur animo, vnus tamen ea magnitudo hominis erit. Animal per contemptum appellat Darius: sed hircus iste Græcus, arietem Perdam in terram dicerem hircanum, si fas; Curtius, arietanum, dixit.* Raderus.

QUAM SVA VIRTUTE) Id inculcare solent callidi Imperatores, ut eo alacrius fortunam denuo tentent victi. Quousque enim nostra culpa cladem nobis accidisse credimus, remedium aut cautelam in posterum itidem in nostra potestate sita esse opinamur. Sic apud Tacit. Agric. 32, 2. *Nostris illi dissensionibus & discordiis clari, vixia hostium in gloriam exercitus sui verunt.* Sic H. 2, 76, 7. *Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus vi, sed præpropria ipsius desperatione victum.* Ergo Agric. 27, 3. *Britanni non virtute sed occasione & arte ducis se victos rati, nihil ex arrogancia remittere, quo minus iuuentutem armarent &c.* Syphax apud Liu. 30, 4, 8. *Scire incendio, non praebio cladem acceptam, eum bello inferiorem esse, qui armis vincatur.* Sic Vercingetorix consolatur suos, Auarico amisso: *ne se admodum animo demitterent, neu perturbarentur incommodo, non virtute neque acie vicisse Romanos, sed artificio quodam, & scientia oppugnationis, cuius rei fuerint ipsi imperii.* Cæf. de bell. Gal. 7, 29. Contra ubi confessio imbecillitatis semel expressa est hosti, ut nulla aduersarii prærogatiua victus, nesciat infor-

tuunt

tunij sui culpam, in quamvis aliam rem, quam suamet infirmitatem conferre, non cogitabit amplius de resistendo, sed libenter imperata faciet. exemplo Pori, infra 8, 14, 42. Carthaginenses tum demum bona fide pacem orauerunt, postquam Annibal fessus in curia est, non proli modo se, sed bello victum: nec spem salutis alibi quam in pace imperanda esse. Liu. 30, 35, 8. Nobiliter apud eundem 42, 47, 9. melior pars tenatus: Eius demum animus in perpetuum vincit, cui confessio expressa sit, se neque arte, neque casu, sed collatis cominus viribus insto ac pio bello esse superatum. Quod expressum sentio ex Polyb. 13, 1. qui Achæis suis id tribuit. Quibus concinit & Claudianus in VI. Consul. Honorii vers. 248.

— — — nulla est victoria maior,

Quam que confessos animo quoque subiugat hostes.

Atque ideo Parmenionis consilium à Rege spreto Arrianus 3, 2, 13. putat: ne victorursum Dario, clancularia nocturna que à suis irruptio facta, in cassia esset quo minus Darius confiteretur, se pariter & milites suos Alexandro & Macedonibus bellica virtute inferiores fuisse. Vide Buchanani Hist. Scot. pag. 210. f.

4, 14, 19. *MVTARILES VICES RERVM*) Ergo ut sapienter monet Seneca Thyeste 3, 3, 70.

Nemo confidat nimium secundis. Willerm. Tyrius histor. Hierosol.

1, 12. Ignorat mortalitatis infirmitas quid sibi pariat dies. Laberius apud Agell.

Non possunt primi esse omnes omni tempore.

Summum ad gradum quem claritatis veneris,

Consistes aere: & citius, quam ascendas, decides.

Bene Tiberius apud Tacit. 1, 72, 2. cuncta mortalium incerta, quantoque plus adeptus fueris, tanto se magis in lubrico. Exemplum notat idem Tacit. H. 2, 12, 1.

4, 14, 20. *SECUNDO CVRSV*) Haud dubie nec enim aliter intra tempus istud tam immensam potentiam comparassent, nihil enim ad tam, si interim regum quidam priuatim infelices, vel etiam cum modica imperii clade.

CCXXX ANNOS) Non tamen ultra ducentos annos regium hoc imperium stetit, Dionys. Halicarn. lib. 1. scribit. Curtio consentiens D. Hieron. ad Daniel. cap. IX. (vbi tamen aliorum diuersa computatio) continua XIV. regum serie regnatum in Perside per CCXXX. annos, notat. At Strabo lib. XV. permixtis Persarum Macedonumque temporibus, Imperii illius annos paulo longius profert. Clemens vero Alexandrinus lib. 1. Stromat. accuratius subductis temporum rationibus, summam efficit annorum CCXXXV. In quo & variari inter alios quoque video. Nam D. Augustin. de Ciuit. DEI 12, 10. annos colligit CCXXXIII. Sulpicius autem Seuerus lib. 2. sacrae histor. CCL. Est & inter Constantinum Manassem, & Georg. Cedrenum, non parua dissensio: quorum hic, in suis Annalibus, non nisi CCXIV. annos Persarum imperio adscribit: ille τὴν περσικὴν βασιλείαν ἐφ' ὅλης παρατείνασαι ἕως τετρακοσίου, ait. A quibus etiam discedens Agathias lib. 2. annos CCXVIII. Persarum Monarchiæ tribuit. Brissonius pr. lib. 1. de regno Persico.

4, 14, 21. *IMPERIVM*) Vniuersalis imperii gens ita capax non est, ut illud teneat absque certamine, & proinde periculo: cum ut res, qua nulla vulgo putatur beator, à multis ambiri appetique soleat. Nolite ergo mirari, si fortuna suo ingenio instabilis, audaciam Macedonum haftenus iuuat, ut imperium hoc concutiant. ad summam tamen nos obtinebimus. Hanc Darii sententiam fuisse vult Curtius.

4, 14, 22. *REGVM INSTAR*) Quippe opulentis prouinciis cum amplissima potestate praefectos. Adde infra ad 5, 1, 37. voce *regibus*.

lib. 4. c. 14. n. 23. 24. 25. 26. & c. 15. n. 1. Comment. in Curtium.

4, 14, 23. *OMNES*) In Bong. fuit; omnes hos, quæ res facit ut sic ab auctore concepta credam ista: restituere mihi pignora, pro q. m. non recusos; parentem, liberos, nam con. in i. c. amisi. Credite nunc omnes hos &c.

FASTIDIUNT) Malim, fastidiant.

4, 14, 24. *ÆTERNVMQVE IGNEM*) De quo prolixè Briffon. lib. 2. pag. 164. & supra ad 3, 3, 9. Viues in Augustin. Ciu. DEI 16, 16. Æternum ignem habuerunt passim gentiles, omnes ad imitationem Hebræorum; apud quos ex præscripto diuino perpetuus ignis alebatur. Vide cruditissimum opus Cunæi de rep. Hebr. 2, 13. Proxime ad morem Perficum Spartani, quorum Rex in expeditionem proficiscens, primum domi adhuc sacrum Ioui ductori, & adiunctis ei diis facit, ac si litatum illic fuerit, ignifer sine facialis sublata ab ara igne, ad regionis fines præcedit, ubi Rex Ioui adineruæque rursus sacrificat. Vbi diis hinc litatum amobus est, tum deinde limites regionis transit. Atque ab his sacris sublatus ignis præferitur, & nunquam extinguitur, sequenti omni hostiarum genere. Xenoph. in Repl. Lacedæm. Sed & aliis Græcis hunc fuisse morem ex Herodoto 8, 6. tibi persuadere possis. εἰς ἃ μὲν πρὸς θεῶν, τὸ ἐκείνων λόγῳ, ἐμφυζήσασθαι ἀειζωνῶς, quom tamen, ut quidem illi consilium inibant, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret. Quid sit tamen explices τὸ αἰείων λόγῳ, ipsorum verbo, solet enim hic auctor ostentare barbaricorum rituum, verborum, atque adeo prouerbiorum notitiam. ut hoc ita adagii vice apud eos iactatum fuerit, ne ignifer quidem euasit. de copiis occidione casis. Nec enim absurdum est conuicere igniferis istis ob reuerentiam numinum parci consueuisse: & propterea quoties ipsi quoque interfecti narrarentur, intellectum omnes hostes ad interuentionem fuisse casos. Videmus igitur homines istos qui ignem præferabant πρὸς θεῶν à Græcis fuisse appellatos, sic enim & in adducto Xenophontis loco vocantur. Sic & triremes quæ Græcum ignem portabant, πρὸς θεῶν vocantur à Niceta lib. II. de Imperio Manuelis.

4, 14, 25. *QUAM GLORIAM*) Idem inculcauerat suis Xerxes apud Herod. 7, 53. Viri præstantes existatis, neue res hæc hactenus gestas à Persis magnas præclarasque dedecoresis. Hoc & in prouerbium abiisse discimus ex Polybio 154. Φυλάξαι τὸ πλὴν παρουσῶν, παρὶθεν δὲ κέρματα ἔρχεσθαι. ut veteri verbo dicitur, maiorum exempla tueri. Sic Philippus hortatur suos apud Iustin. 30, 4, 6. & 13.

IN DEXTRIS VESTRIS) Sic Ælian. Hist. Var. II, 9. Sallust. Cat. 58, 10. meminereis, vos diuitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam in dextris vestris portare. Simile his est istud ex Liu. 21, 41, 17. Vnusquisque se non corpus solum, sed coniungem ac liberos paruos armis protegere putet. nec domesticas solum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus Senatum Populumque Romanum &c.

QUISQVIS CONTEMPSERIT) Sallust. Iug. 87, 3. Videre fugientes capi, aut occidi fortissimum quonque tutissimum. Item Cat. 58, 9. semper in prælio his maximum periculum esse, qui maxime timent. Liuius 22, 5, 2. quo timoris minus, eo minus ferme periculi esse.

4, 14, 26. *CERRVM VEHOR*) Vide supra ad 3, 11, 7. & infra ad 5, 12, 16.

FORTITVDINIS EXEMPLVM) Nam vtraque acie ipse quoque depugnasse legitur, apud nostrum, ex quo Briffon. lib. 3. pag. 340. notat sua ad tempora respexisse Marcellinum 19, 15. cum sic scriberet: Rex enim ipse Persarum, qui nunquam adesse certaminibus cogitur, his turbinum infortunium percitus, nouo & nusquam antea cognito more, præliatoris militis ritu, proficiscit in confertos.

4, 15, 1. *VT ET DEMONSTRATVM*) Sic edidi locum, adiutus excerptis Bongarf. Codicum: quæ verissima & aptissima est lectio. Pessime omnes alii: ut est demonstr. à transf. cum insid. &c.

LEVVM